

Konsekwencje położenia geograficznego

2

Dziś się nauczysz:

- ▶ jakie są klimatyczne i krajobrazowe konsekwencje położenia Polski
- ▶ jakie są ekonomiczne i polityczne konsekwencje położenia Polski
- ▶ jakie są konsekwencje rozciągłości południkowej i równoleżnikowej Polski

Wpływ położenia na kraj

Położenie państwa na świecie ma zawsze ogromny wpływ na to, jaka jest charakterystyka jego środowiska, jak przebiega jego historia, a także jak ten kraj ukształtował się pod względem politycznym, gospodarczym oraz społecznym i kulturowym.

Polska leży mniej więcej **w połowie drogi między równikiem a biegunem**, dzięki czemu klimat nie jest tu ani bardzo ciepły, ani bardzo chłodny. Nasz kraj znajduje się **w strefie klimatów umiarkowanych** oraz w obrębie **strefy krajobrazowej lasów liściastych i mieszanych**.

Ponadto ze względu na usytuowanie **z dala od granic płyt litosfery** Polska nie leży w strefie występowania czynnych wulkanów ani silnych trzęsień ziemi.

- ▶ Podaj strefy klimatyczną i krajobrazową, w których położona jest Polska.
- ▶ Wyjaśnij, dlaczego w Polsce nie występują silne trzęsienia ziemi.

Klimatyczne i krajobrazowe konsekwencje położenia Polski

klimat umiarkowany ciepły przejściowy

Polska leży na takich szerokościach geograficznych, że znajduje się w strefie klimatów umiarkowanych. Ponadto jest położona w miejscu, w którym klimat morski przechodzi stopniowo w kontynentalny – dlatego mówimy, że ma charakter przejściowy.

strefa lasów liściastych i mieszanych strefy umiarkowanej

Lasy pokrywają tylko około 30% kraju, ponieważ wiele z nich zostało zamienionych na obszary rolnicze i tereny pod zabudowę.

Ekonomiczne i polityczne konsekwencje położenia Polski

Tereny sprzyjające infrastrukturze i rolnictwu

Duża część naszego państwa leży **na nizinach**. Wskutek tego w większości kraju nie występują utrudnienia, jakie powodowałyby górską rzeźba terenu – łatwiej i taniej budować miasta, drogi czy linie kolejowe lub rozwijać rolnictwo. Jednakże niewielkie spadki terenu są niekorzystne dla rozwoju energetyki wodnej na rzekach.

◀ Nizinna rzeźba terenu sprzyja rozwojowi miast i obszarów rolniczych.

port w Gdańsku ▶

Transport morski

Położenie nad Morzem Bałtyckim sprawia, że Polska może prowadzić **transport morski**. Ważnymi ośrodkami tego transportu i handlu są **porty**, obsługujące statki z towarami z całego świata.

▶ Port w Gdańsku jest największym portem w Polsce i jednym z największych nad Bałtykiem.

- ▶ Zastanów się i wyjaśnij, dlaczego łatwiej budować drogi na nizinach niż na wyżynach i w górach.
- ▶ Powiedz, w którym polskim mieście znajduje się największy polski port.

elektrownia wiatrowa przy
polskim wybrzeżu Bałtyku ▶

Wykorzystanie morza

Na należącej do Polski części Bałtyku nasz kraj może m.in. wydobywać surowce, budować **elektrownie wiatrowe** lub prowadzić **rybołówstwo**. Na terenach przybrzeżnych rozwija się **turystyka**.

Na wybrzeżach morskich często wieją silne wiatry, co stwarza korzystne warunki do rozwoju energetyki wiatrowej.

Szlaki transportowe

Położenie w środkowej części kontynentu sprawia, że przez Polskę biegną ważne szlaki transportowe, łączące zachód ze wschodem Europy oraz kraje położone na południe od naszego państwa z Morzem Bałtyckim.

ciężarówki
transportujące
towary, jadące
przez Polskę ▶

Wschodnia granica UE i NATO

Choć Polska leży w samym środku Europy, to jest **jednym z państw Unii Europejskiej i NATO najdalej wysuniętych na wschód**. Nasza granica z Rosją, Białorusią i Ukrainą stanowi dużą część wschodnich granic tych organizacji. Jest ona **szczególnie chroniona i monitorowana** ze względu na bezpieczeństwo nie tylko Polski, lecz także wszystkich państw członkowskich. Odbywają się na niej kontrole dokumentów oraz przewożonych towarów. Zwalczane są tam przemyt, nielegalna migracja itp.

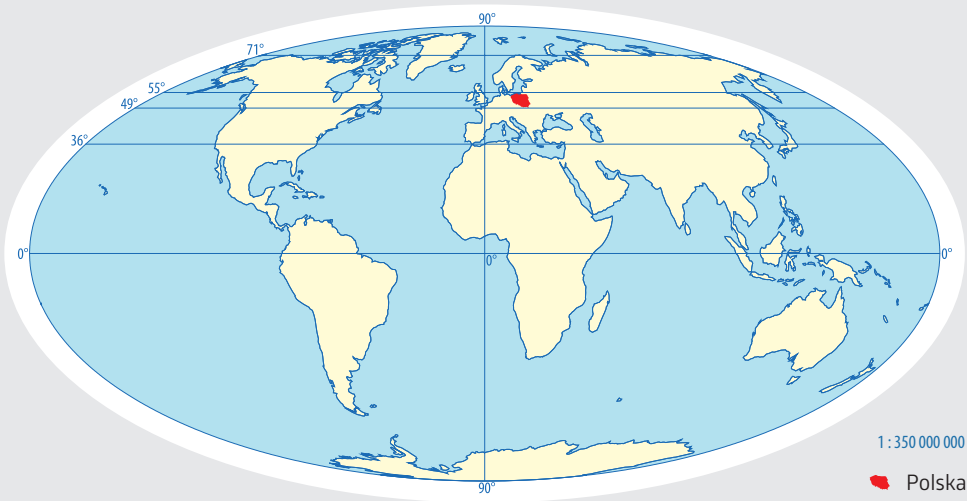
- ▶ Podaj trzy korzyści wynikające z położenia Polski nad Bałtykiem.
- ▶ Powiedz, które granice Polski są jednocześnie granicami UE i NATO.

polska Straż Graniczna na
granicy polsko-ukraińskiej ▶

Rozciągłość południkowa

Różnica między szerokością geograficzną skrajnie północnego i skrajnie południowego punktu jakiegoś obszaru

- ▶ Wymień dwa przykłady konsekwencji rozciągłości południkowej Polski i je opisz.

Część południka od równika do bieguna północnego ma 90° .
Rozciągłość południkowa Europy wynosi 35° ($71^\circ - 36^\circ = 35^\circ$).
Rozciągłość południkowa Polski wynosi 6° ($55^\circ - 49^\circ = 6^\circ$).

Konsekwencje rozciągłości południkowej

▶ Różnice temperatury powietrza

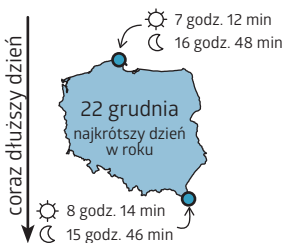
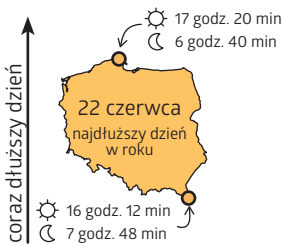
Im dalej na północ, tym niżej nad horyzontem znajduje się Słońce w momencie górowania (w połowie dnia). A im niżej Słońce góruje, tym na ogół jest chłodniej. Na północnym krańcu Europy średnia roczna temperatura powietrza wynosi ok. 1°C , podczas gdy na krańcu południowym – ok. 18°C . W przypadku Polski różnica w średniej rocznej temperaturze powietrza między północną częścią kraju a południową wynosi tylko ok. 1°C .

▶ Różnice w długości dnia i nocy

Latem im dalej na północ Europy lub Polski, tym dzień jest dłuższy, a noc – krótsza. Zimą odwrotnie – im dalej na północ, tym dzień jest krótszy, a noc – dłuższa.

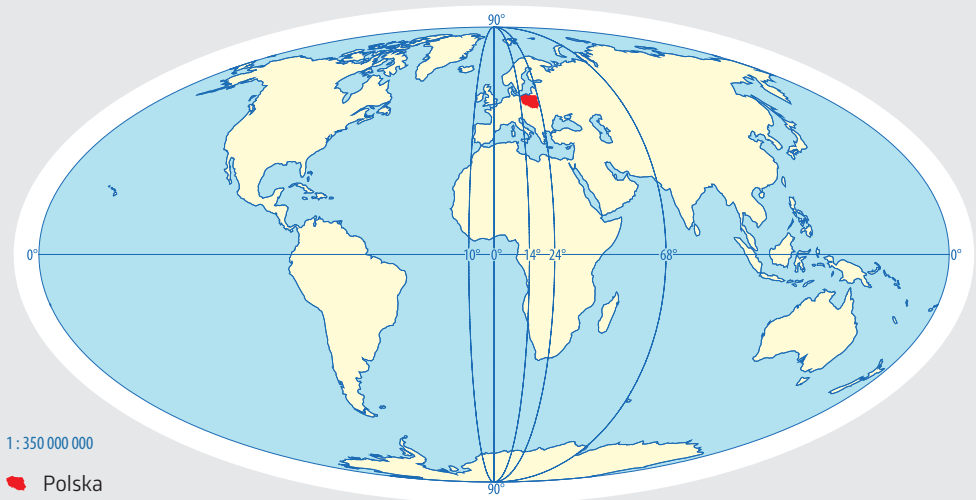
▶ Liczba stref klimatycznych i krajobrazowych

Polska położona jest w jednej strefie klimatycznej i krajobrazowej. W Europie, z uwagi na jej większą rozciągłość południkową, takich stref jest kilka.

Rozciągłość równoleżnikowa

Różnica między długością geograficzną skrajnie wschodniego i skrajnie zachodniego punktu jakiegoś obszaru.

Każdy równoleżnik ma rozciągłość **360°**.

Rozciągłość równoleżnikowa Europy wynosi **78°** ($10^\circ + 68^\circ = 78^\circ$).

Rozciągłość równoleżnikowa Polski wynosi **10°** ($24^\circ - 14^\circ = 10^\circ$).

Konsekwencje rozciągłości równoleżnikowej

► Inna godzina wschodu i zachodu Słońca

Wschód Słońca na każdym kolejnym południku położonym o 1° dalej na zachód następuje 4 minuty później. Zatem gdy na wschodnim krańcu Polski na początku września Słońce wstanie o 5.40 rano, na zachodnim nastąpi to 40 minut później, czyli o 6.20.

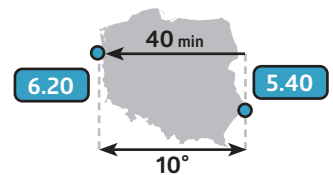
W przypadku Europy różnica wyniesie aż 312 minut ($4 \text{ min} \times 78^\circ = 312 \text{ min}$), czyli ponad 5 godzin.

► Występowanie stref czasowych

Konsekwencją dużej rozciągłości równoleżnikowej Europy jest obecność pięciu stref czasowych. Czas w sąsiednich strefach różni się o 1 godzinę – np. gdy w Londynie jest 16.00, to w Warszawie mamy 17.00, a w Kijowie jest 18.00. O tych różnicach należy pamiętać podczas dalekich podróży. Mała rozciągłość równoleżnikowa Polski sprawia, że na obszarze całego kraju obowiązują ten sam czas.

1° → 4 min

$$4 \text{ min} \times 10^\circ = 40 \text{ min}$$

► Wymień dwa przykłady konsekwencji rozciągłości równoleżnikowej Polski i je opisz.

To, co najważniejsze

POŁOŻENIE POLSKI I JEGO KONSEKWENCJE

- ▶ w środkowej części Europy:
 - stanowienie wschodniej granicy Unii Europejskiej i NATO (konieczność wzmożonej ochrony granic z Rosją, Białorusią i Ukrainą);
 - przebieganie ważnych szlaków transportowych;
- ▶ w dużej części na nizinach:
 - warunki sprzyjające rozwojowi miast, dróg, rolnictwa itp.;
- ▶ w strefie klimatów umiarkowanych;
- ▶ nad Morzem Bałtyckim:
 - transport morski, rybołówstwo, turystyka;
 - energetyka wiatrowa na wybrzeżu i morzu.

KONSEKWENCJE ROZCIĄGŁOŚCI POLSKI

- ▶ południkowej:
 - różnice w wysokości górowania Słońca między obszarami na północy i południu (znaczne w Europie, w Polsce – niewielkie);
 - różnice w czasie trwania dnia i nocy między obszarami na północy i południu (znaczne w Europie, w Polsce – niewielkie);
 - różnice klimatyczne i krajobrazowe;
- ▶ równoleżnikowej:
 - różny moment wschodu i zachodu Słońca;
 - występowanie stref czasowych (w Polsce – jednej, w Europie – pięciu).

ZADANIA

1. Podaj dwie zalety wynikające z położenia Polski na nizinach.
2. Wymień trzy korzyści wynikające z położenia Polski nad Bałtykiem.
3. Znajdź na mapie ze strony 13 Szczecin i Białystok. Ustal, w którym z tych miast wcześniej zachodzi Słońce.
4. Wyjaśnij, dlaczego ochrona granic Polski z Rosją, Białorusią i Ukrainą ma ogromne znaczenie nie tylko dla naszego państwa, lecz także dla Unii Europejskiej i NATO.